

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ «6D030100, 8D04203 – Құқықтану;
6D030200, 8D04201 – Халықаралық құқық» мамандықтар тобы/білім беру бағдарламалары
бойынша диссертациялық кеңесінің Бурашов Шоқан Уәлиханұлының «Қазақстан
Республикасының білім беру жүйесінде тұтынушыларды қорғау туралы заңнаманы
қолданудың құқықтық мәселелері» тақырыбындағы диссертациясы бойынша

ҚОРЫТЫНДЫСЫ

(хаттама № 95, «13» мамыр 2026 жыл)

Қорғау нәтижелері мен жасырын дауыс беру қорытындылары бойынша диссертациялық кеңес ескертулерді түзету үшін диссертациялық жұмысты қайта өңдеуге жолдау туралы шешім қабылдады:

1. Терминологиялық аппаратты нақтылау және жүйелеу:

- диссертация мәтінінде «тұтынушы», «білім беру қызметтерін тұтынушы», «білім алушы», «студент», «оқушы», «білімгер», «тапсырыс беруші», «орындаушы», «білім беру ұйымы» ұғымдарының арақатынасын нақты көрсету қажет.

- «тұтынушы» ұғымын білім беру саласының ерекшелігіне қарай құқықтық тұрғыдан шектеу керек. Ақылы білім беру қызметтерін алушы тұлға, ата-ана немесе заңды өкіл және қызметке ақы төлейтін тапсырыс беруші мәртебелері бір ұғым ретінде қолданылмауы тиіс.

- жұмыста негізгі заңнамалық термин ретінде «білім алушы» ұғымын қолдану, ал жоғары білім саласы талданған жағдайда «студент» терминін нақты контексте пайдалану ұсынылады.

2. «Білім беру қызметі», «білім беру қызметтері» және «ақылы білім беру қызметтерін көрсету шарты» ұғымдарын ажырату:

- «білім беру қызметі» жалпы білім беру ұйымының қызметін білдіретін кең ұғым ретінде, ал «ақылы білім беру қызметтері» шарттық және тұтынушылық құқықтық қатынастардың объектісі ретінде нақты айқындалуы қажет.

- барлық мәтінде «келісім», «келісімшарт» деген әртүрлі атаулардың орнына азаматтық-құқықтық терминологияға сәйкес «ақылы білім беру қызметтерін көрсету шарты» ұғымын бірізді қолдану қажет.

- шарт тараптарының құқықтары, міндеттері және жауапкершілігі нақты құқықтық категориялар арқылы берілуі тиіс.

3. «Сапалы білім беру қызметі», «сапасыз білім беру қызметі» және «ақпараттық ашықтық» терминдерін құқықтық өлшемдермен толықтыру:

- білім беру қызметінің сапасын шарт талаптарына, мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына, білім беру бағдарламасына, лицензиялық талаптарға, аккредиттеу мәртебесіне және оқу нәтижелеріне сәйкестік арқылы сипаттау қажет.

- «ақпараттық ашықтық» ұғымына білім беру бағдарламасы, оқу мерзімі, құны, төлем тәртібі, оқытушылар құрамы, лицензия, аккредиттеу, қосымша төлемдер және шағымдану тәртібі туралы толық әрі шынайы ақпарат беру міндетін енгізу ұсынылады.

- «сапасыз білім беру қызметі» ұғымының белгілерін жеке ашып, оны шарттық міндеттемені орындамау, толық емес ақпарат беру және білім беру стандартына сәйкес келмеу жағдайларымен байланыстыру қажет.

4. «Әлсіз тарап», «жосықсыз практика», «әділетсіз шарт талаптары» ұғымдарын нақтылау:

- білім алушының әлсіз тарап ретіндегі мәртебесін ақпараттық теңсіздік, шарт талаптарына ықпал ету мүмкіндігінің шектеулілігі, академиялық тәуелділік және дәлелдемелерді жинау қиындығы арқылы негіздеу керек.

- «жосықсыз практика», «әділетсіз практика» және «алаяқтық практика» терминдерін бір-бірінен ажырату қажет. Қылмыстық-құқықтық мәні жоқ жағдайларда «алаяқтық» терминін қолданбаған жөн.

- білім беру ұйымдарының тұтынушы құқықтарын шектейтін шарт талаптарын жарамсыз деп тану өлшемдерін нақты көрсету ұсынылады.

5. Қорғауға ұсынылатын тұжырымдарды қайта құрылымдау:

- қорғауға ұсынылатын тұжырымдарда қайталанатын ойлар мен жалпы сипаттағы пайымдарды алып тастау қажет.

- әрбір тұжырым «қажет», «маңызды», «жетілдіру керек» деген декларативті сипатта емес, зерттеу барысында дәлелденген нақты ғылыми нәтиже түрінде берілуі тиіс.

- білім беру қызметтерін тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың жеке-құқықтық және жария-құқықтық табиғатын біріктіретін авторлық тұжырымды негізгі қорғалатын ереже ретінде нақтылау ұсынылады.

6. Ғылыми жаңалықты нақтылау:

- «алғашқы кешенді зерттеу» деген жалпы тұжырымды нақты ғылыми нәтижелермен толықтыру қажет.

- ғылыми жаңалық ретінде білім беру қызметтерін тұтынушының арнайы құқықтық мәртебесін, құқық бұзушылықтардың жіктемесін, қорғаудың институционалдық-комбинацияланған моделін және сот практикасын жетілдіру өлшемдерін көрсету ұсынылады.

- авторлық модель диссертация мәтінінде жеке схема немесе жүйелік сипаттама ретінде берілуі тиіс.

7. Әдіснамалық бөлімді нақты нәтижелермен байланыстыру:

- диссертацияда көрсетілген формальды-құқықтық, салыстырмалы-құқықтық, жүйелік-құрылымдық, тарихи және құқықтық модельдеу әдістерінің нақты қай бөлімде қандай ғылыми нәтижеге алып келгенін көрсету қажет.

- салыстырмалы-құқықтық талдау тек шетелдік тәжірибені сипаттаумен шектелмей, Қазақстан заңнамасына енгізуге болатын және енгізуге болмайтын тетіктерді ажыратуы тиіс.

8. Сот практикасын жүйелеу және «прецедент» терминін ауыстыру:

- сот практикасы бойынша пайдаланылған істерді жылдары, дау пәні, талап түрі, қолданылған құқықтық норма, сот шешімі және авторлық қорытынды бойынша жүйелеу қажет.

- Қазақстанның континенттік құқық жүйесіне сәйкес барлық мәтінде «прецедент» сөзін «сот практикасы», «тәжірибе», «құқық қолдану тәсілі» немесе «соттардың құқықтық ұстанымы» деген терминдермен ауыстыру қажет.

- моральдық зиянды өтеу, ақшалай талаптарды қанағаттандыру және әділетсіз шарт талаптарын жарамсыз деп тану жөніндегі сот тәжірибесін жеке талдау ұсынылады.

9. Цифрлық білім беру қызметтері бойынша бөлімді күшейту:

- кіріспеде көрсетілген алгоритмдік бағалау, прокторинг, дербес деректерді қорғау, цифрлық профиль және жасанды интеллект элементтері негізгі тарауларда жүйелі түрде ашылуы тиіс.

- «цифрлық білім беру қызметі» ұғымына құқықтық анықтама беріп, онлайн платформалардағы техникалық ақаулар, автоматтандырылған бағалау нәтижелеріне шағымдану және дербес деректердің қауіпсіздігі мәселелерін бөлек қарастыру қажет.

10. Халықаралық тәжірибені Қазақстан құқық жүйесіне бейімдеу:

- ЕО, Түркия, Франция, Германия және басқа мемлекеттердің тәжірибесін сипаттаумен шектелмей, олардың Қазақстан Республикасының құқық жүйесіне бейімделу мүмкіндігін нақты бағалау қажет.

- Омбудсмен институты, қоғамдық бақылау, сотқа дейінгі реттеу және тұтынушылардың ұжымдық талап қою тетіктері бойынша қандай модель Қазақстан үшін тиімді екені және оны қандай құқықтық актілер арқылы енгізуге болатыны көрсетілуі тиіс.

11. Заңнамалық ұсыныстарды баптық деңгейде нақтылау:

- «тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы» Қазақстан Республикасының Заңына білім беру қызметтерін тұтынушылардың құқықтарын қорғау ерекшеліктері туралы арнайы бап немесе тарау енгізу мүмкіндігін негіздеу қажет.

- «білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында білім беру ұйымдарының шарт алдындағы ақпарат беру міндетін, ақылы білім беру қызметтерін көрсету шартының міндетті талаптарын және шағымдану тәртібін нақтылау бойынша ұсыныстар беру керек.

- ұсыныстар жалпы сипатта емес, нақты құқықтық редакция немесе құқықтық норманың мазмұны түрінде берілуі тиіс.

12. Техникалық, редакциялық және рәсімдік қателерді түзету:

- мәтіндегі қайталанатын сөйлемдерді, терминдердің әртүрлі қолданылуын, стилистикалық ауыр құрылымдарды және техникалық қателерді түзету қажет.

- «білім беру мекемесі» терминін заңнамалық дәлдік тұрғысынан «білім беру ұйымы» терминімен алмастыру ұсынылады.

- мазмұн, бөлім атаулары, кестелер, сілтемелер, пайдаланылған әдебиеттер және қосымшалардың рәсімделуі толық тексерілуі тиіс.

Қайта өңделген диссертациялық жұмыс диссертациялық кеңеске үш ай мерзімде ұсынылуы тиіс. Бұл мерзімді үш (3) айдан аспайтын уақытқа ұзартуға жол беріледі. Ұзарту туралы шешімді диссертациялық кеңес докторанттың өтініші негізінде қабылдайды. Егер белгіленген мерзімде қайта өңделген диссертациялық жұмыс ұсынылмаса, докторант диссертацияны қайта қорғауға тиіс болады.

Диссертациялық кеңес төрағасы,
з.ғ.к., профессор

У.А. Ахатов

Диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы,
з.ғ.к., қауымдастырылған профессор

Е.Т. Алимкулов

